

A. Čadež:

Lastna kazen — najboljša kazen.

Prizor.

Liza, {
 Roza, } sestri (11—12letni).
 Rezika, hišna.

Pozorišče:

Družinska soba s podolgasto mizo in stoli. — Predalnik in omara za jedi.

Roza sedi in se uči. Liza (starejša) se pripravlja za pisanje.

Rezika: Meni se zdi, da ti je gospodična namenoma izbrala prav to-le kazen. (Gleda v knjigo in čita.) Čisto prav. Dve muhi na en udarec. Še bolje bi bilo, če bi si ti take-le nauke zapomnila za življenje. Zdaj pa le začni. Pa čedno in pravilno piši, da ne boš zopet listka prinesla iz šole, kako si površna in brez glave. (Rozi.) Ti se pa vse gladko nauči, kar ti je naročeno. — Zdaj grem v kuhinjo, da pripravim za kosilo. Popoldne obiščem mamó v bolnišnici. Upam, da vaju bom mogla bolj pohvaliti ko zadnjíč. (Odide.)

Liza (piše iz knjige in govori): Ti-le pregovori so pa res kakor nalašč za-me; pa za druge tudi. Škoda, da jaz nisem tako modra kakor Salomon, ki je prvi te pregovore napisal. Ta-le je meni na, bolj všeč: »Veliko govoriti ni brez greha; kdor pa brzda svoje ustnice, je jako moder.« — Zato mi je všeč, ker sem tako malo zgovorna; bom vsaj lahko rekla, da sem modra. (Roza medtem zaspi. Liza to opazi in reče:) Aha, že dremlje.

Čakaj, bom še zate kaj poiskala. (Gleda v knjigo.) Kaj takega, da jo bo dražilo. — — Ga že imam! Ta-le jo bo pičil, da bo kar sikala. — Roza! Rozika! Zakaj se pa ne učiš? ... Rozika! Jaz imam pa nekaj fletnega za-te. Rozika, poglej no!

R o z a (odpre zaspano oči): Kaj imaš? Nič nimaš.

L i z a: Poslušaj, kaj je tukaj-le zapisano! (Bere.) »Pojdi k mravlji, l e n u h, in oglej si njena pota in uči se od nje pridnosti.« Si slišala?

R o z a (zaspano): Kaj si ti kaj boljša od mene? Če si tako pridna, zakaj pa moraš kazen pisati? Kolikokrat si pa že bila danes kregana, a?

R e z i k a (stopi nejevoljna v sobo): Tako? Komaj odmakne človek pete, pa sta si že v laseh. Ali smo se tako zmenili? Koliko si že spisala, Lizika? (Gleda v zvezek.) Stara pesem. Saj ne zapišeš izlepa stavka, da bi se glasil prav. Glej, kaj si zapisala! »Pojdi v mrvo, lenuh...« »Pojdi k mravlji, lenuh...« ne pa v mrvo! Menda tudi tebe bolj miha v mrvo kot pisati kazen... Popravi urno in pazi, da ne bo vse narobe! (Rozi.) Kaj pa Rozika? Si se že kaj naučila?

L i z a: Kako, ko je dremala in spala!

R e z i k a: Ti boš še sodnji dan prespala. Z vama je res križ. Ena ne dela nič prav, druga pa prav nič. Le počakajta! Saj grem še danes k mamil Le brž k pisanju in učenju! (Odide.)

L i z a (čez nekaj časa): Mene že bolé prsti. (Raztegne roki.)

R o z a: Mene pa oči. (Se steguje.)

L i z a: Hvala Boгу, da sva zopet sami. Rezika je šla kosilo pripravljat; mislim, da je ne bo tako hitro prinesla radovednost. Rozika, Rozika, ali se češ kaj igrati?

R o z a: Gugala bi se, pa ni nobene gugalnice.

L i z a: Saj se meni tudi kaj ne ljubi; sem že lačna.

R o z a: Saj si šele komaj jedla.

L i z a: Ali nisem tako lačna, da bi jedla, kar bi bilo. Rada bi se malo posladkala. Kaj boljšega mi diši.

R o z a: Meni se je zadnjič sanjalo, da sem imela polno omaro orehov, pa kako debelih! Pa prav, ko sem jih hotela tolči in drobiti, sem se pa zbudila. Kar hudo mi je bilo.

L i z a: Kaj pomagajo orehi v sanjah? Če bi jih zares imela! O, ko bi imela jaz dovolj denarja, bi si že znala pomagati: Nakupila bi si orehov, torte, fig, jabolok, datljev in vseh takih dobrih stvari.

R o z a: Jaz sem tudi enkrat mami pripovedovala, kaj bi si vse kupila, če bi imela denar. Pa veš, kaj mi je rekla: »Dà, dà,« je rekla, »komarje bi kovala, če bi ti kdo podkve delal.«

L i z a: Pa razumeš, kaj to pomeni?

R o z a: Večkrat sem že premišljevala. Ali ti veš?

L i z a: Jaz mislim tako-le: Za komarje noben kovač podkev ne dela, za nas mlade pa nihče denarja ne kuje. Se že menda bojé, da bi ga prav ne obrnili. O, saj se brez denarja tudi da kaj dobiti! Jaz pa vem, kje ima mama sladkor spravljen.

R o z a: Nič ne veš. V kuhinji ga že ima.

L i z a: Vem, vem. Ne samo v kuhinji.

R o z a: No ja, saj pravi mamica, da imaš povsod svoj nos zraven.

L i z a: Nikar se lépo ne delaj! Tebi pa pravi, da imaš povsod svojo roko zraven.

R o z a: Veš kaj, to je pa že res grdo, da me tako obdolžiš. Ali se še spominjaš, kakšen ropot je

bil zadnjič, ko je zmanjkalo v kašči dveh klobas? Pa jaz nisem nič vedela zato.

L i z a (hoče peti, da bi preslišala): »Preljubo vese-lje, oj kje si doma...« Meni se vse tako zdi, da bi se nama obema zdajle kaka slaščica prav prilegla. Jaz imam neke slutnje. Kar zdi se mi, da bi moralo tukaj-le biti nekaj skritega. Kaj, če bi pogledali? Eno uro gotovo še ne bo nikočar v sobo.

R o z a: Ne maram, ne. Potem mi boš pa spet oponašala, da imam povsod prste vmes.

L i z a: Pa pustil Bo pa meni več ostalo. Naj bo, kar hoče! Če dobim ključ od omare, bom vsaj videla, kaj je notri. (Išče pod omaro, za omaro.)

R o z a (ogleduje očetov predalnik, odpre in stika med knjigami in papirji).

L i z a (ne najde ključa; udari po vratih); Morda pa ni tako trdo zaprto? (Vrata odstopijo. Liza sama zase:) Saj nisem nič hudega naredila; saj so se vrata sama od-prla. Zdaj pa kar hitro in oprezno, da kdo ne pride. (Glasno:) Rozika, saj je odprto! Pojdi sem!

R o z a: Saj nisem tako radovedna, kot si ti. (Brska dalje.)

L i z a (odpre, opazuje in govori sama zase): Mama mi zmerom očita, kako sem sladkosnedna, če le kaj boljšega pokusim. Ali je to tako hudo, če malo po-voham, če se malo obliznem, če se dotaknem z jezi-kom? Ali morem kaj za to, če denem na jezik, pa mi precej dol po grlu smukne?

R o z a: Zakaj bi pa ne smela malo pogledati; saj imam zato oči.

L i z a (ogleduje): Zakaj imam pa roke, če ni do-voljeno nič vzeti? Zakaj neki tako diši, kadar se me loti sladkosnednost. Kar šegeče me po nosu, v ustih se mi pa cede sline!

R o z a : Mene pa žene le radovednost, kakšne skrivnosti ima oče tu notri? (Jemlje knjige in odpira.)

L i z a (stika po omari): Saj sem vedela, da mora biti v omari veliko dobrega. Kaj bi pokusila?

R o z a : Ali se nič ne bojiš Rezike?

L i z a : Saj sem šla samo zapirat. Bom pa rekla: saj se je samó odprlo. Ali si ti kaj lepega našla?

R o z a : To-le knjigo gledam. O, kratkočasnice! To bi bilo pa zame! (Bere in se vmes smeje.)

L i z a : Glej, šibo sem našla. Najraje bi jo nesla v peč. Ne! Samo skrijem jo... Takó... Tole me bolj vleče, kar je v škatli. (Odpre.)

R o z a (priskoči): Pokaži! A, hruške, pa še suhe! Teh že ne maram. (Gre nazaj in bere.)

L i z a (jih vtakne nekaj v žep): Saj res niso kaj prida. (Odpira druge škatle.) Rozine! (Poduha.) Lepo dišel! Sladke morajo biti. (Pocmaká.) Tako debele in sočne! Če jih par vtaknem v usta, kdo mi bo zameril? Kako je to dobro! Še malo!... Saj se še nič ne pozna! To mi pa gre v slast! Bo že, saj jih je skoraj pol še ostalo. Saj mama lahko reče, da so se usušile. (Gleda še po omari.) Kaj pa ta skrinjica? Zapečatená je. Bog ve, kakšne skrivnosti so v nji? (Ogleduje jo od vseh strani.)

R o z a : Ti Lizika, glej, glej! To je pa res za smeh! Poslušaj!

»Dva moža se srečata na ozki ulici in čakata, kateri se bo umaknil. Slednjič reče eden razkačen: ‚Jaz se ne umaknem nobenemu oslu.‘ ‚Jaz se pa,‘ reče drugi, se prikloni in stopi v stran...«

Ha, ha, ha, kdo je bil zdaj osel?

L i z a : Ti in tvoj osel! Mene nič ne briga. (Zase.) Kar odprla bom. Kaj — pečat! Odnehal je; omehčal se je, pa je padel proč. (Odlušči pečat in hlastno odpre.)

F, to pa ni nič! Sama pisma! (Odvije prvo in čita.) Ta učiteljica mora pa tudi vse pogobezdati. (Vrže pismo jezno na tla.) Kaj pa je to, če sem se parkrat v silii zlagala? Ali mora takoj pisati domov in staršem vse obesiti na nos? Pravi: »Laž je ključ h kraji!« Saj se je brez ključa odprlo, Sicer se pa to ne pravi krasti, če pogledam malo po omari in káko reč malo pokusim. Take reči je treba večkrat pregledati in poskusiti, če se morebiti niso pokvarile. (Pobere list in ga dene nazaj.) Teh reči pa že ne bom pregledovala; naj pišejo, kar hočejo. (Stika dalje in pokuša.)

R o z a : Ti, ta-le knjiga je pa res imenitna! Ves dan bi jo brala. Poslušaj no to-le: »Oče vpraša pri obedu sina-dijaka: ‚Kaj se pa letos učiš?‘ — Sin: ‚Letos imamo logiko.‘ — Oče: ‚Prav nič ne vem, kaj bi to bilo?‘ — Sin: ‚Čaka,te, vam pa jaz povem. Tu so tri klobase, kajneda. Kjer so tri klobase, sta tudi dve. Tri in dve je pet; torej imate tu pet klobas.‘ — Oče: ‚Dobro; te tri bomo mi pojedli, oni dve pa tebi pustimo...‘« Ali ni to zabavno? (Čita zase dalje.)

L i z a : Zabavno je bilo, ko so jedli klobase, zame je pa zabavno, ko se sladkám. Spet nekaj dobrega! Piškoti, piškoti! Vendar enkrat; saj sem rekla, da mora,o nekje biti. To diši, to! Škoda, da jih je tako malo! Seveda, dragi so zdaj. E, malo pa že smem odščipniti! Kar raztopi se v ustih! Zdaj pravzaprav še nisem nič vzela. Še en košček, samo en košček!... Samo pol ga pa ne sme ostati, drugače bi mišlili, da je kdo stikal po omari. (Tiho.) Ene-ga pa vzamem za Rozo. (Vtakne ga v žep... Pregleduje dalje omaro.)

R o z a (dobi drugo knjigo): Ta-le knjiga je pa bolj učena. Iz te bere oče, da nas uči lepih naukov. (Zamišljena bere.)

L i z a : Ti imej nauke, jaz pa sladkarije! (Potegne zopet dolgo, zaprto škatlo.) Sladkor v kockah! Tega imajo pa trgovci veliko. Danes imam dosti boljših reči. Pa čez sedem let vse prav pride. (Zagrabi in ga nekaj vtakne v žep.) Zdaj bi pa že lahko zaprla. Oho, to-le pa še moram ogledati. »Za Miklavža!« Pa je zapisano: 1920. To je pa že bilo. Najbrž je bilo namenjeno meni; zato pa brez skrbi pogledam. Kdo bi znal to odviti?

R o z a : Lizika, nehaj! Ti si že preveč drzna. Tukaj-le berem, da »preveč še s kruhom ni dobro«.

L i z a : Le pred svojim pragom pometaj. Ali ti nisi nič radovedna?

R o z a : Moja radovednost mi bo samo koristila; pa bi tudi tebi, če bi me poslušala... Kako resnični so ti-le izreki! Lej, zopet sem našla enega. Ta ima pa resno svarilo za obedve, posebno pa še zate!

L i z a (še vedno zaposlena z odvijanjem): Le zase ga obdržil! Kaj se boš repenčila, kot bi bila moj angel varuh!

R o z a : Saj ne govorim jaz. Tisti, ki je spisal to knjigo, je moral res biti moder mož. Samo to-le vrstico ti še preberem: »Greh prihaja s smehom, odhaja z jokom.«

L i z a : Pojdi, pojdi! Kdo se bo jokal! Meni se hoče veselja, pa malo zabave, pa kaj sladkega pod zob. Ti pa brskaj po zaprašenih knjigah, če hočeš!... Jemnesta, jemnesta, kaj sem staknila!... Viš, to je pa tista škatla, ki jo je zadnjič prinesla teta iz Amerike; pa je takrat mama niso hoteli pokazati, ker sva bili ravno polomili stensko uro.

R o z a (vrže knjigo proč in priskoči bliže): Kaži, kaži! Saj res! Kaj je le-to? Poglejva! (Odvijata, ogledujeta, odpirata...)

L i z a: Pazi, da kaj ne potareš!

R o z a: Lej, kakšno okroglo okence ima tu spredaj!

L i z a: Kakor avtomobilovo oko ... ki nas včasih zvečer plaši.

R o z a: Pa meh je zraven. (Vleče narazen.) Ali je to harmonika?

L i z a: In omarica s podobami!

R o z a: Tu zadaj pa prostor za lučko.

L i z a: To je pa kot kakšen kino!

R o z a: Saj res! Igrajva se gledišče!

L i z a: Dobra je ta. Jaz bom naredila gledišče, ti pa skrbi za godbo!

R o z a: Kako? Kje pa naj vzamem inštrument?

L i z a: Pa res! To je šment!

R o z a: Oh, če bi našli tisto škrinjico z muziko, ki nam je igrala na sveti večer, veš? To bi bilo krasno, če bi jo dobili. Ali nič ne veš, kje bi bila?

L i z a: Ha, če sem že toliko reči staknila, ni spak, da bi še tiste muzike ne! (Išče.)

R o z a: Kaj pa, če Rezika zdaj-le pride?

L i z a: Saj je ne bo; saj kuha ... Že imam! Živio! Godba je že tu! ... To bo veselje! ... Toda gledalci?

R o z a: Kaj gledalci! Enkrat pogledam jaz, potem pa ti. Godbo pa poslušava obe hkrati. Kar navij! ... Čuj! Čuj! To je pa res fletno!

L i z a: Poskusiva zdaj, kako se to-le naredi? (Postavi panoramo na mizo, prižge svečko, uravnava, gleda, primerja...)

R o z a: Ali bo prav? ... Saj res znaš. O, kako sem že radovedna!

Liza: Le malo počakaj, pa premağuj svojo radovednost... Tako! Zdaj pa bo! Kar poglej! Slika predočuje lepo, lepo palačo, kristalno palačo v Londonu.

R o z a: O, kako lepo!...

L i z a: Zdaj pa premenim sliko. Videla boš lepo cerkev; tisto krasno cerkev v Benetkah.

R o z a: Kako veličastna je ta cerkev!

L i z a: Poglej hitro še to-le sliko! Moderno pristanišče na Francoskem, Le Havre...

R o z a: Jej, vihar na morju! Veš kaj, Lizika, kar strah me je! Ubogi ljudje! Ladja jim gori! Potniki se rešujejo v čolnih; valovi jih zağrinjajo! Groza, groza!

*

R e z i k a (prisopiha vznejevoljena): Saj sem rekla! »Greh grehu vrata odpira!« Kjer ni poslušnosti, ni pridnosti; kjer ni pridnosti, gospoduje lenoba. »Lenoba je pa mati vsega hudega.« — Moje potrpežljivosti je zdaj konec. Takoj po kosilu grem k materi in jim povem prav vse. Dosti je tega. Taka drznost! (Liza povesi oči in si zakrije obraz.)

R o z a: Rezika, jaz nisem nič jedla, nič vzela, nič pomagala. Še svarila sem jo!

R e z i k a: Če si boljša, bi bila pa preprečila to drznost, ali pa bi bila mene poklicala. Tisti, ki molči, ko se greh dela, ni nič boljši ko tat.

R o z a: Ko sem pa tako fletne smešnice brala!

R e z i k a: Namesto, da bi se učila, kajne? Vse bom povedala mami; naj naredo z vama, kar hočejo! (Zapre omaro in odide.)

• • •

R o z a: Zdaj pa imaš, Lizika! Saj sem ti pravila, da si preveč drzna!

L i z a: Ti si tudi kriva; zakaj me pa nisi zapodila proč? Samo v tisto branje si tiščala!

R o z a: Če sem kaj kriva, bom pa popravila. Veš kako? Jaz bi ti svetovala eno pot, pa ni prav lahka, a najboljša.

L i z a: No, kakšno?

R o z a: Pojdive kar sami k mami, pa skesano in odkrito povejve svoje nerodnosti; grém stavit, da se bo tako vse poravnalo!

L i z a: Kaj pa naj rečeve? Jaz ne vem, kakó bi začela in kakó bi govorila!

R o z a: Beseda da besedo! Bom pa jaz govorila, ki sem manj prizadeta. Rekla bom, da odslej ne bove več prišli po taki poti, če nama bo vsaj zdaj še prizanešeno.

L i z a: Pa naj bo! Sama bi težko šla; s teboj pa grém.

R o z a: Je pač res, kar sem čitala v oni-le knjigi: »Lažje je v jamo pasti, nego iz nje priti.«

L i z a: Kar pojdive. Mene pa tolaži oni pregovor: »Čednost ima grenke korenine pa sladek sad.«

